

GUEROCO GUERO

(Jarraipena)

38 BURUA

Desonesqueriaco pecaturic gordeteco seigarren erremedioa, da miñagaz contu euquitea.

1. §.

Baldin beguietaco atiaz contu andia equi bear bada, seguru-bere ezta guichiago bear aoaz, miñaz, berba eguiteaz. Lenengo gorde bear gara, berba ece, loi, ciquin, desonestu, zantarrac esatic. San Pablo Apostoluac diño, solasa loiac, berba, canta, soñu, ipuin ciquiñac galdu, ta ezainduten dituezala eguite onac. Bada Filosofoac iracasten dabe, miñac eracusten dabela cer daucan batec bere barruan, bere biotzean, bere gogoan. Nor nor dan bacocho, eracusten dau bere miñac. Norberac gogoan daucana, ori aitatu gura dau besteen artean: miña da biotzaren mandataria: miñean ta berba eguicunean aguertuten da nor dan bacocho, baita nongoa dan; San Pedro, ezagutu eben leguez.

Eztira esan bear berba alperrac, arinac, cenzun bagueac, jocolariac, solasecoac, chanketacoac, ta guztiz bere desonestuac, loiac, ta zantarrac. Bada oneec irazarten dabe lo dagoana: ereguiten dabe eiza; ta dacarde, bear eztana eguitera. Oneec dira suaren biztugarriac; ta alcarregaz lotuteco bideac ta sareac. Onelaco berba ta esate loi gaisfoetaric gorde bear zara, gorde gura badozu ceure burua araguizco pecaturic.

Bai ta gorde bear zara, emacumeacaz berba gcleiegui eguiteric, conbersaciño luceac, barriqueriac, solasac, chancha burlac, ta eraqueriac esateric. Bada bestela laster eransico da adisquidetasun amarezcoa, alcarren afecto eragotzia, ta gogoraciño pecatuzcoac. Emacumeacaz dabillen guizonac, edo guizon artean dabillan andreac,

dibersiño, solasa, llaneza gueieguitan; ta orrez guztiaz asmetan eypaditu tentamentu desonestuac; ta uste badau eztala jausico pecatuan; sinistu eraguin gura dau eztala araguiz eguina; eztala guizona: eztabela griña charric: edo sua colcoan sarturic darabillala; soñecoa erre baga: edo icatz gorien ganean dabillala ortosic [oñutsean], oñazpia erre baga?

Baña Espiritu Santuac bestela esaten dau: ecin datequen gauza dala; diño, emacumeen artean ibilli, ta ez calteric artutea; suan erre bague egotea leguez dala ori. Nor nai dan; dana dala; zareana zareala, nai andia zareala, nai chiquia: nai debotoa, ta intencino onez betea: ta bazara bere ceure ustez arria baño gogorragoa; urrea baño finagoa: baldin andracumeacaz batu, bildu, lagunduten bazara, eztozu onean asco iraungo: itsutu, amoretu, zoratu, ta jausico zara pècaturen baten. Errotan sarri dabillanari, uruna eransico jaco: olan dabillanari, autsa: onela nesca mutilen artean dabillanari, cerbait eransico jaco.

Onegaiti diño San Pablo Apostoluac: igues eguizu araguizco pecaturic. Igues eguizu emacumeetaric: ifini eguizu zure, ta ocasiñoaren artean muralla andi bat: ez alcargana eldu premiña bague; eta ori santu debotoac badira bere; cerren esan oi da: santu santaren artean, arrizco orma bat bitartean. Eztiño San Pabloc; beste pecatuetan leguez defenditu gaitetzala desonesqueriaco pecatuan: eztiño esetsi, ta erasoteco escuz escu armacaz: baña diño: *igues daigula*: ez aurrez aur ifinteco: alde eguiteco.

Esango baleu leguez, beste pecatuai esetsico badeutsegu bere contraraturic, eurt atzera eguinic; baña desonesqueriaco ari igues eguinic. Alan goiartu benzutuco dogu; bestela ez. Bada urreraturic, alcarturic, solasca [jostatzen] ibilliric, alcarregana elduric, gach da jausi bague gueratutea, sarean sartu baga egotea. Ezta zurtasuna, peste izurri gaissotasuna dagoan lecura, erremedioetan fiaturic joatea. Etzaitte eldu: aldeguin zaite: au da erremedioric onena ta seguruen. Desonesqueriaco pecatua gorputz-gaissotasunaren antzecoa da: asco da eransiteco gach au edoecin ucutze, beragandute bat, berba arnasa escuca bat. Artu daigun bada San Pablaren adibidea, *igues eguitea* ocasiño deunguetaric, pecatuzco laguntasun ta bideetaric.

Elessa Ama Santaren persecuciñoetan, igues eguiten ebanac Emperadore ta Erregue tirano gogorretaric, galduten eban martirioco palma, coroi, ta saria. Coroi au irabacico ebanac, zorion au euquico ebanac, ez eban igues eguin bear. Baña contrara da, castidatea ez galdutea gaiti igues eguitea: igues eguite au, ocasiñotic

alde eguin, ta ceure burua gordete au, da martirioa ta martir izatea. Onegaiti diño San Agustinec, eztaguiala iñoc esan, gure dempora onetan ezuala martir santuric: badira orain bere martirac: bada araguiaren griña ta gurari gaistoac benzutu azpitu, ta goiartutea, ta pecatu onetariç igues eguitea, balentia andia da, ta martir izatea.

2. §.

Baña cegaiti esaten da, beste pecatuac defendituaz, contra eguiñaz benzutu bear direala; eta araguiarena igues eguinic? Errazoi asco gaiti. Lenengoa da; guizona ta andrea sua ta amucoa leguezdirealaco: alcarren ondoan ifiniric, eztago segurantzariç: aldeguinio egotea obe. Bigarren errazoi da: ezalaco on, urreratuaz indar artzen daben areriotara eldutea. Gure araguaia len gueldi, ta baquean egoana, ta sosegu onean, beste aragui, edo persona gana urreraturic, biztuten da, errebelatzen da, indarrean sartzen da, arerio biurtzen da.

Erregue bat atzeratu ta bildurtuco liteque, bere arerioen contra guerra ta combatea emoten, balequi bere soldadu propioac, bere traidore dituela, bere contra jaquico direala. Onela gu bere bildur izan bear gara, araguiaz disputan, ta pelean sartzeco: gure aragui du traidore bat leguez gure contra jaquico dalaco.

Errazoi au adietan emoten dau Santo Tomasec, diñoanean: peccaturic beti igues eguin bear da: baña pecatu baten tentaciñoa, ta esetsitasuna, batzuetan benzutu bear da, igues eguiñaz, aldeguiñaz, apartatuaz: ta beste batzuetan defendituaz, contra eguiñaz, burruca eguiñaz. Baldin defenditzeaz, esetsi, eraso, ta contra eguiñaz guichituten bada tentamentua, jazoten dan leguez araguiçco becatua ez beste guztiacaz: orduan obe da defendietea, ta pecatuaren contra esetsitea. Baña defenditu eta peleatuaz gueiago biztu, aci, ta gueiatuten bada tentaciñoa, araguiçco pecatuan jazoten dan leguez, orduan bear da igues eguin; ta ez ifini gogoratuten ea celan defenditu edo escudatuco dan: bada gogoeta ori berori da sua biztutea, edo su-biztugarria.

Igues eguitea gaiti peccaturic adirazoten da, aldeguitea peccatuzco ocasiõnetaric, lagun gaistoetaric, idorote deunguetaric, solasa, dibersio, barriqueta amorezcoetaric, ta bide char guztietaric. Bada dirua eztago seguru lapurrac direan lecuan: ez ardia otso artean: ez amuco amilua liñoa ta polborea suaren alboan. Gauza peligruzcoa ta arriscatua da guizon ta emacumeac batera, alcarren artean, ta sarri batu, bildu, lagundutea.

3. §.

Baña oraindiño altar egoteaz alaco peligruric ezpaliz bere, bago baste errazoi bat guizacume ta emacumeac alcarregaz ez ibilteco, ez ascotan ta sarri batuteco, ez solasa ta combersaciño gueieguien ta lucean egoteco; eta da iñori cer esanic ta gach bideric edo escandaloric ez emotea: bada gueienetan emon daroe gazteac badira; lenago fama charrecoac badira; bide bacarretan, lecu ezcutuetan, gaubez, edo bear eztirean echeetara batuten direanean.

Ezta asco ceure conciencian, ce,ure barruan garbia, castua, onesua izatea: campotic bere, munduaren beguietan, alan bear dozu izan, aguertu, eracusi; San Pabloc diñoan leguez. Emen dator ondo Espiritu Santuac emazte prestua gaiti diñoana: billatu cituan, diño, lana ta liñoa; ta biac bere escuz landu, ta irun cituan: lana ullea campoco, ta liñoa barruco. Legue zarreco Ucha famatu a urre finez campotic, ta barrutic urrezturic egoan. Ceruco esposoac bietan doitutcn dau ederra bere esposaxa. Adietan ensteco, cristiñau ana izango danac, campotic ta barrutic izan bear dabela ona: bietara euqui bear dabela contu, ta ardura.

Guizon bat ascotan, bacarric, bacarrean, ta premiña bague andra bategaz egoteac, emoten dau bidea, besteac uste izateco ta sospecha eguiteco, euren artean bear eztan gauza charren bat, maitetasun gaistoren bat, edo cerbait dala. Gura eztabenac esaquizunic, ezpegui emon ocasiñoric. Nai eztabenac deitu daioen otsoa, ezpegui janci otso-narruric. Gura eztabenac queric jagui dedin, ezpegui suric.

Legue zucenean aguinduric dago, probantzaric asco dala, andra bat gaistotzat euquiteco. guizonaz bacarric, bear eztan orduan, edo lecuan icustea. Bada siñu, quiñu, esate, ibilte, egote aec dira asco bidea besteai emoteco an curen artean cerbait igaroten dala. Beragaiti, ezta asco zuc orretan intenciño ez tratu charric ez euquitea; bada quendu bear dozuz besteen cer esanac, sospechac, juicioac, ta escandalo emotecac.

Naturalezaren aldetic danaz bere, eztagoz iños seguru guizona eta emacumea alcarregaz. Asco da guizon, ta andrea izatea peligruan ifinteco: deabru tentatzallea bere eztatza beimbere lo: onec ereguiten dau erbia, biztuten dau sua, gogoratuten dau pecatua, jrazartzen dau araguia. Eta bein irazarri ezquero, gach da loac artzen: gogoa aidean jaso ezquero, ezta erraz sosegatzen, ta bere lecura biurtzen.

Zurtasun aundia da, emacumeaz ez adisquidetasunic, cariñuric, maitetasunic artzea: aec taric igues eguitea: aecaz ez lagundutea. Bada bein altar gana abiatu ezquero, gach nequezcoa da andic biztuten dan sua atzemon, amatetea; ta genteari cer esanic ez emotea. Lenengoan erraz da, andreagaz adisquidetasunic, llanezaric, traturic ez artzea: alcarregaz ez bildutea, maitetasun gueieguiric ez euquitea. Baña bein adisquidetu ezquero, lagundu ezquero: berbaquetan, alcarregaz solasean, presenteac ta bisitac eguiten asi ezquero, peligru andian ifinten dira euren arimea galduteco, ta genteari egemplo charra emoteco.

Onegaiti bada, desonesqueriaco pecaturic gorde gura dabenac, ez bacarric equi bear dau contu andia beguiacaz, bai ta miñagaz bere; eta bai combersaciño luce zoragarrietaric igues eguiteco.

39 BURUA

Araguizco pecaturic gordeteco zazpigarren erremedioa da, sabelari gueiegui ez emotea: jan edanean beguiratua izatea.

Bere buruaz contu ona emon gura dabenac araguizco bicioan, gorde bear da sabel darraiotasunatic, jateco ta edateco naicunde gueieguitic. Gorde bear dau neurria jatean, edatean, jan-edan zalegarri gustosoetan; contuz gorderic aoco atea. Terencio diño: oguiric, ta ardaoric eztan lecuan otz da Venus: ezta an amorentasunic, ta araguizco atseguintasunic. Jaquiña da araguizco amore desordenatua sua leguez dala, ta su ta gar onen egurrac ilintiac jan edanac direala. Quendu eiozu egurra, jan eguizu guichi, ta edan guichiago; ta orduan ezta sua biztucoc; ta biztuten bada, laster amatauco da.

Ordenatu eban Solonec, baldin errico cargudun bati guertatzen bajacon, lar edatea, ta andic miña moteldu, edo zancoac oquertutea, quendu eguiocela berpetati bere cargua, oficio, ta aguintaritza. Eta errazoiac alan aguindu eban. Bada bere burua ecin gobernatu ebanac, celan besteenac? *Beretzat ona eztana, diño Espiritu Santuac, norentzaco izango da ona?*

Corintioarrac euren Erreguea icentatuten ebenean, ta coroitu, eguiten eben ceremonietaric bat zan, ecartea bere aurrera basu bat ur; adietan emoteco, ez ebala andic aurrera ardaoric edan bear; edo edango ebana, ondo urtsuric edan bearco ebala. Lenagoco demporetan Erromaco emacumeac ez eben bapere ardaoric edaten.

Federico icen ontaco irugarren, Emperadoreac, ez eban bere demporan ardaoric edan, asco bazan bere au Alemana batentzat. Eta celan berac ez eban edaten, begui charraz beguiratuten eutseen ardaora emonac cirian guizon edaleai. Emperadore onec, ezcondua bazan bere, ez cucan umeric. Medicuac altar baturic, ta conseju arturic, esan eutseen Emperadore aren emazteari, edan eguiala ardao pista bat, ta alan euquico cituala semeac. Emperadoreac jaquin ebanean Medicuen conseju au, deseo andia baeucan bere semeac euquiteco, orrez guztiaz esan eutsan bere emazteari, artu ez eguiala alaco erremedioric; ez eguiala ardaoric edan, umeac izatea gaiti.

Gurago ebalá icusi bere emazte seme bague, seinguea, antzia, ta basoan alza frutu baguea leguez, ece ez ordia, ardao-edalea, ardaoari emona, ta zaletua. Contuzco berbac dira oneec: ondo esanac seguirubere: andiac dirialaco ardaoac eguiten dituan calteac, batezbere emacumeetan: bada eztago cer fiatu andra edaleetan, ez guizon ordietan.

Lapur bat, jocolari bat, ernegari bat, biraoti bat, desonestu bat, gauza charra da: baña guizona da: bere adimentu ta cenzunean dago: cerbaiteco gai capaza da. Baña ordia, moscortua, ardaoan jausia, abere bat da: ezta guizona. Bada guizon izatea da, adimentuan egotea, errazoian egotea. Orrela ordia ordituric dagoan demporan, ezta guizona: eztauco juicioric, eztauco abere batec baño gueiágo adimentuaren usuric, baliatzeric. Beragaiti guizonac bere guizontasunean ecin equi lei falta andiagoric, ez desonra ezainagoric, (munduac aian uste ezpadau bere) orditutea, adimentua ilundutea, fama atan jarrea baño.

Noe Patriarca santua orditu zan beimbaten: eta arena ezta mirarituteco; lenengo edan aldia zalaco; ta orduan ez cequialaco ce indar eucan ardaoac; bada jaquin ezquero gorde zan edateric. Baña mires-teco da, zuc orain jaquinic, ta esperiencia euquiric, neurri batera eldu ezquero, ardaoac igaroten zaituala, moscorturic, ordiric ifinten zaituala, ez largatzea edate gueiegui ori, ta barriro orditutea.

Licurgo Traciaco Erregueac uste eban, ta irudituten jacon, etzalaco asco, ardaoac eguiten cituan calteac erremediatzeco, leguez ta ordenanzaz ardaoa eragozteá: cerren ori zala erroac largaric, adarrai oratutea: eta alan aguindu eban mastiac ondotic atera ta zatitu bear ciriala. Bere erreinuco guztia atera eraguin cituan, arean bere ichi bagea: eta aguindu eban bicitzaren azpian, andic achina iñor azartu etzidilla, matstuiric ifinten. Bide onegaz Erregue onec

moldatu cituan, ardaoac bere erreinuan eguiten cituan calte guztiac.

Sabel betea, janariz ta edariz ganez eguitea, ecertaco bere ezta on, jocatzeo, berba lar eguiteco, zoraqueric esan ta eguiteco baño. Etzaitete orditu, diño San Pabloc, etzaitete edanean igaro, cerren ardaoa dan lecuan, ezta uts eguingo desonesqueria. Orregaiti diño San Geronimoc: araguia jatea, ardaoa edatea, sabela lar betetea, cuticiaren aci-lecua, mintegua dala. Minteguien sortu, erne, jaioten direan leguez landara aldagarriac: alan jan edanean bere aci, biztu, ta eguiten dira, atseguñac artzeo naicundeac, gurariac, pensamentuac, ta gogoraciño gaistoac. Gach da, ase bete, olgura, solasa, alperqueria, ta atseguñac euquitea, eta araguzco pecaturic igues eguitea.

Gueienetan gente aberatsac, andiquiac, jan edanetan dabilteenac, pobre beartsu goseac illac baño emonagoac dira lujuriara, desonesqueriara. Aberastasunetic, jan edanetic, gullariatic, sabeldarraio-tasunetic sortuten dira araguiaren atseguintasunac, nai-gura loiac ta pecatiac. Eta guichi jatetic, barautic, jan edanean beguiratua izatetic, ta bere neurri ona gordetetic datoz pensamentu garbiac, debociñoa, castidatea, santutasuna. San Juan Climacoc diño: gura izatea izan casto garbi onestua, ardaoturic, ase bete eguinic, ori da orioaz sua amatatu, ta chacur bati beraganic aldeguiteco ogui zatibat botatea leguez. Bada sua orioaz gueiago biztuten da: chacurra oguiac gueiago gueuganatanuten da: alan araguzco gurari gaistoa bere asco jan edanaz biztuago, aciago, andiago eguiten da.

Beragaiti, gorde gura dana desonesqueriaco pecaturic, gorde bear da gueiegui jan ta edeteric, sabelari nai daben guztia emoteric, ta batezbere ardaoan ez neurria igaroteric. Contu andia equi bear dau gordeteaz aoa, gustua, miña, ceinetaric ornetan diran desonesqueriaco pecatu loi, ciquin, atsitu, quirastu., ezain, lotsagarri, caltegarriac.

40 BURUA

Araguzco pecaturic igues eguiteco lengoen ganeraco erremedioac: enzutea, usain eguitea, ucututea.

1. §.

Desonetsqueriaco pecatuan jausi gura eztabenac, ez bacarric equi bear dau contu ardurazcoa icusteaz, ta gustuaz, beguiacaz

ta aoaz; bai ta ganeraco cenzun guztiacaz bere. Euqui bear dau contu andia enzuteaz, belarriacaz: bada enzun bear eztirian gauza asco enzuten dira. Iñorc diñozanean berba loi zantarrac, ez ernaturic egon, ez gogoz enzun, ichi belarriac, itzuli burua, ez aetan atseguinic artu. Bada San Isidoroc diñoan leguez: *erraz eguiten da, gogoz enzuten dana*.

Castidadea, garbitasuna gorde gura dabenac, igues eguin bear dau dartzetaric, soñuac direan lecuetaric. Lengo gentilen artean desonratzat euqueen dantzan eguitea: etzan gente onraduric contuzcoric dantzetan icusten. Ciceronen esana da: *guichic dantzetan dabe edanic eztagozanean, adimentuan dagozanean*. Oñac arin darabiltzanac, burua bere arina euqui daroe. Gente gazte zoro arinen, cenzunez baño, zancoz sendoago direanen lana da dantzea. An lotsea galduten da: an bear eztan ezaguera ta adisquidetasuna artzen da: an solasac, escucac, altar joteac, cirriac, albocadac icusten dira: an issil mandatuac eguiten dira: an amorentasunaraco bidea asten da: an bear eztirian gaistaqueric jazoten dira.

Iñolacoz bere gauza charra gaistoa, ocasiñotsua, arriscatua da dantzea: bada diño San Agustinec: *obe da, pecatu chiquiagoo da domeca ta jai osoetan achurraz lur lanac ta bear eguitea, dantzan ibiltea baño*. Eta au diño onela, ez dantzea bera ain gauza gaistoa dalaco, ezpada dantzatic datozañ ocasiño, ta gaistaqueric gaiti.

2. §.

Bada gorde bear da usaiñaren ateaz bere: contu euqui bear da surraz bere. Andic bere sartu liteque lapurra, lujuria, desonesqueria. Ezta ibilli bear balsamuz, ta gauza usaingarriz usainduric. Alan ibilteac ez dau usain onic. Orregaiti aguindu eban Solonec, ibilli etzidilla iñor gauza usaingarriac saldu erosten. Zenon filosofoac ecin icusi eban alango usainic erabilienic. Alango usain eransia darablllanac fama charra emoten deutso bere buruari: bada adirazoten dau berac berez usain gaistoa daucalaco, darabiltzala beste usaiquizunac.

Gauza batzuc dira, icusi bague, surraz beragaz usain eguiteaz ezagututen direanac non dagozan, ta cer direan. Alan usain onez beteric dabiltzenac, usainduten dira, ta icusi bague icusten dira celacoac, ce ecanduetacoac, ce cenzunecoac direan. Onegait Marcial Poetac esan eutsan bein Postumo bere adisquideari: gogo charra emoten deust, Postumo, zure beti usain onez beteric ibilteac. Bada

eztauco usain onic beragan, usain eransi campocoaren bearra daucanac. Usainic onena da, usairic bapere ez emotea. Andrea gaiti ciñoan Ciceronec, usainic ez dabenean daucala usain ona; usainic eztaucalaco, dauco usain ona. Falsamuac ta onelaco usain onac pentea engañatzeco, beraganduteco, bere zale eguiteco amoriora ecarteco, bera alabatu daien, araguizco pecatura eraguiteco, ta gauza dongueraco bideac, ta señale adigarriac dira. Eta ez guichitan erabilten dira onetarico usaiñac, estalduteco euren gorputzeco gaisso-tasun quirats, atsitu, lotsagarriacoren bat; ezeztuteco, ta uste eraguiteco besteai, alaco gachic ez dauqueela. Erre quiratsa, usain char bat, edo gaisso-tasun atsituac dagozan eche baten erre oi da gauza usaintsu bat, usain gozoaz quenduteco usain charra. Au berau eguin daroe, usainez beteric, untaturic, loraturic, apainduric dabilzenac.

3. §.

Eztau ecer barrio usain onez beteric ez ibilteac, baldin contu andi bat ifinten ezpada, berari dagozana baño soñeco ederragoac ez erabiltecc. Au guzti au da arrotasuna, baneria, desonetsqueriaren señalea. Jaquintsuac diño: gorputzeco apaindureac, aguinetaco barrereac, ta ibillereac, eracusten dabela nor nor dan. Non quea dan, sua da an: alan soseguric bague, aoa zabalíc barreca irrica egotean, apaindura arroacaz janciric ibiltean da aguiri ta ezagututen da, ero zoro adimentu guichicoa, buru arina dala bat.

Euquiric cer jan, zer janci; cegaz gosea il, ta cegaz gorputza estaldu, contentu gagoz onembestez, ciñoan San Pablo Apostoluac. Eztogu gura jan edan ta soñeco gueiguiric: bear bearraz gagoz contentu; igarogarri bat dogu asco. Cenzun guichiaren señalea da, berari dagoquion janciera baño ederragoa, costotsuago, arroagoa erabiltea: ta soñeco apaindura ederracaz janciric dabillnean, bere buruari gogo onaz beguiratutea. Onelaco bati issilic belarrira esaten eutsan egun baten Demonacte cerichan filosofo batec: ola ola adisquidea, orain zuc soñean daucazu janci ori, zuc baño len erabilli cituan bere bizcarrean ardiac, bada arenu ulleaz eguinac dira: ez dozu cer orregaz arrotu bear. Eta bestela bere soñeco, erropac, pecatuaren estalgarriac leguez, ta pecatu eguin dogunaren señaleac dira.

Ederto berba eguiten da onen ganean Santo Tomasec: gura dozu jaquin, diño, cer dan bere soñeco apainduraz andiustetan dana? Bada da azotatu ezquero, justiciac sorbaldan burdiña goriaz emoten deutsan marca ta silluaz preciatuten dan lapurra leguez. Marca

a bere gaistaqueric gaiti eguiten deutse lapurrari; eta bai guri bere soñeco jancia Adan gure aita lenengoaren pecatua gaiti. Pecaturic izan ezpalitz, soñeco bearric ezquenduan euquico: eztogu bada euqui bear baneria preciatu arroturic beragaiti.

Bacocha janci bear da dagoquion erara, ta ez gueiago. Gueiagoaz onratu baño, desonra gueiago dacarco bere buruari. Erregue janci bedi soñeco obearenaz: zaldun bat, erdicoaz: necatzaria beragocoaz. Ganeraco guztiac dira superbia, arrotasuna, baneria, pecatu eguitemo, ta eraguiteco bideac, galdugarriac, gorputz eta arimeari calte asco dacarquiozanac.

4. §.

Baña beste cenzunai baño, contu gueiago escuz ucututeaz, escucac, escutasun loiac euquiteaz. Au da desonetsquericaco pe[ca]tuaren lapurreen Capitaia, burua, aguintari nagusia: bestec lapurquerietan bere parte daucana. Icusteaz, berba eguiteaz, enzuteaz, usain eguiteaz eguiten da pecatu, baño ez ucutuaz leguez. Beste cenzunac urrinetic, baño ucututeac urretic esetsi; erosoten dau. Beguiac, miñac ereguiten dabe erbia, baño ucututeac cogidu, atzemon. Gais-toeneco puntuan, desonesqui berba eguin, ta beguiratzea gaiti, aurrerago igaroten ezpada, ez da obrazco pecaturic baño ucutu ezquero, eldu da azquekeco pecatura. Gauza desonestu bati beguiratutea, erituteco señalea da, baño ucututea, iltecoa. Pensamentu, edo beguirateac orrembeste calte eguiten badau, cer izango da escuca, laztanca, besarca ibiltea? Urrinetic suac berotuten badau, cer urreratuten danean? Eztago ondo amucoa, suac ucututen deutsanean. Gatza uragaz eguina izanic, ez dau ura baño arerio andiagoric. Araguia bere eztauca araguia baño contrario ta arerio andiagoric. Altar ucututea da asco, galduteco. Beragaiti apartatu, aldeguin bear dira, batezbere gazteac alcarreganic.

Azquenez erremedio guztien ganecoa, desonesquericaco pecaturic gordeteco, da, gogoratutea, Jangoicoac icusten gaituala, guri beguira dagoala lecu guztietan. Eta baldin, danic persona prestueraren aurrean onelaco pecatu loi bat eguiten lotsa bagara; errazoia izango da, atzeratutea pecatu eguiteric, Jangoicoac gacusalaco, gure gogo, ta eguite guztiai beguira dagoalaco: berac eguiñac garealaco: bere aotic beti betico sentencia enzun bearco dogulaco: desonesqueriari gorroto andia deutsalaco: pecatu onegaiti castigu andiac eguiten ditualaco: orain pecatuac eguiten dituanac infernuco su

ta garraz erretzen, berotzen, quiscaltzen secula betico euquico dituala.

Onec dira, (ta Jangoicoac indarra emon daioela) erremedio, bitartecoac gordeteco bat desonetsqueriaco pecaturic. Eta baldin contuz, ta gogoz artzen badozuz, ecarrico deutsue atseguin andia arimaraco, ta gorputzaraco: ta benzutu, goiartu, azpituco dozu munduan dozun arerioric andiena, ceure araguaia; ceinec aimbeste arima eroan dituan infernura; ta erbestetu ditu Ceruco gloriatic.

41 BURUA

Guerotic guerora dabilzanac salatuten ditu euren conciencia gaistoac.

1. §.

Santo Tomasec diño, ta gueuc dacuscu, ta dazaugu, Jangoicoac gure barruan ereinic ta landaturic daucala, jaquin bear doguna jaquiteco, ta eguin bear doguna eguiteco bear dogun arguia, ta acia. Norberac bere barruan ta beragan dauco, Jangoicoac emonico zucenguille, guidari ta arguiguille bat. Onec daracuscu, cer dagocun ondo, eta cer donguero: nos goazan oquer, ta nos zucen. Bai ta al guztiaz, aurreratuten gaitu, ta muguitu on eguitera, ta atzeratu pecaturic.

Dotoreac *Sinderesis* deituten daben argui natural arguiguille au, da, gure *conciencia*, edo errazoi gueurezco naturala. Ez da munduan berau baño guidari, eracusle, argui-eguille oberic. Naturalezaren erara, leguez, ta etorquizunez jatorcu conciencia au: bacoachac gueugan dogu: ta guztioac muguitu, abiatu, consejatu, zucendu, ta arguituten gaituz, ezagututeco cer eguin bear dogun, cer larga bear dogun. San Juan Crisostomoc diño: Jangoicoac guizona sortu, ta eguin eban ordutic emon eutsala legue naturala. Eta cer da legue naturala? Da bacoacharen conciencia, norberac bere barruan daucan ezaguera ta argui bat, jaquiteco cer dan zucena, ta cer oquerra: cer ona, cer deunguea: alacoz ece, conciencia onegaz arguiro ezagututen da, gauza gaistoa dala pecatua, ta gauza ona birtutea: au alan daquigu dala, iracasiric gueure buruac, gueure adimentuac, legue naturalac, ta concienciac.

2. §.

Onetan da aguiiri maite gaituela gueure Jangoicoac. Bada gueugan, gueure eche barruan, besteetara itundu, itandu, consejatzera

joateco premiña bague, emoten deuscu consejaria, maissua, eracuslea, guidaria, cein dan conciencia. Eta onegaiti condenetan dira, legue natural onen erara bici eztirian gentil fede bagueac. Mercatariac, tratudunac eguiten ditue saldu-erosi nastuac, tratu gaisto bidebagueac, lucreriac, engañuac pisuan, neurrian, precioan. Guero doaz Confesore edo besteetara itandutera, ea tratu aec justuac direanez, eguin albalitequez. Eta doaz motibu ta premia guichiaz. Bada ain arguiro ezagutzen da, tratu char eragotziac direala, ce besteren billa ibilli bague, itanduco baleusquioe euren concienciari, onec eracusico leusquioe eguia. Ta andic condenatuco leuque euren burua: bada euren conciencian idoroco leuquee, escribituric balego leguez, itanduten daben guztiaren eranzuera.

Adituten badeutsagu concienciari, bera da asco, ez uts eguiteco, artez ta zucen ibilteco: daquialaco bear dana; ta bere eguitez guztia onera emona. Eta Santo Tomasec diñon leguez, onari eguiten deutso arpegui ona, [ostera] biguirarte gozoa: baña gaistotasunari arpegui iluna ta aserratua. Onegaiti concienciari jarraituric, onen buruz ta adibidez gobernatu ta guidatuten dana, ondo doa, zucen dabil, eztau utseguingo. Baña bestela, bere concienciaren contra dabillana, oquer dabil, triste, ilun, ta barruco baque bague.

Ta errazoiaz da alan. Bada celan zancoa, besoa, edo gorputzeco [zati] parte bat, bere lecutic ta iunturatic locaturic, ateraric, aldaturic, macurturic dagoanean, eztauco batec soseguric bere toquira biurtu arteraño: alan bere concienciari atzea emonic, ez jaramonic, ez jarraituric pecatuan dagoanean bere, orduan dago bat bere lecutic camporaturic, ateraric bere concienciac eracusten deutsan bidetic; eta ecin sosegatu da alan dagoan bitartean. Bere bide ta toquian dagoanean, celan dagoan pecaturic ez dabenean; orduan dago bat pocic, contentu, baquean, bere gustura.

3. §.

Ez da conciencia donguea baño gauza gaistoagoric, ez errega-rriagoric: bera da azote, cigor, ta borreruric gogorrena. Alan diño San Agustinec Jangoicoaz berba eguiten dabela: aguindu cenduan, Jauna, ta alan da: conciencia charra, bera da buruarentzat pena, ta castiguric andiena. Eztago ibairic, ta ez urjolaric lurra alan daroanic: ez da cedenic zula alan deseguiten dabenic: ez da arrie urdaia ta araguaia alan jaten dabenic: ez sitsic oiala alan zatitzen dabenic, celan conciencia gaistoac noberaren burua.

Arra da conciencia barruan dagoan pecatua; ta arrac leguez gau ta egun dago ausica, dedarca, ta jaten gueure barrua. Eta ain gose da, ce ezta beimbere ase betetzen, ez aspertuten, ez bere faltac gogora ecartzetic gueldituten. David Erregueac besteren emazteaz uts eguin banean, aleguin guztiac, itzul-inguruac, iguesbideac eguiten cituan uts eguite a estalduteco. Eta ez ori, iñoren bildurric eucalaco, bada Erregue zan; ezpada bere concienciac salaututen ebalaco, bere barruac cicadac, quisquetadac, dedarrac emoten eutsazalaco.

Concienciac ezteutso parcatuten ez Aita Santuari, ez Emperadoreari, ez Erregueari, ez beste munduan dani. Eta guzti au eguiten dau gure oneraco, gu pecuric atzeratuteco. Gueure gurasoac baño maiteago gaitu gueure concienciac. Aita batec bere semea bein, bitan, irutan, amar bider cemaitu dabenean, badacus eztabela fruturic ateretan, eztala onduten, eztala cenzunduten, larguetan dau, ezteutso jaramoten. Baña ez concienciac, eztau beimbere largatzen, ichiten, etsiten.

Guerra andia eguiten deuscu gueure concienciac; esetsi, erasoten deuscu, ta onela pusca bat atzeratuten gaitu pecuric; bestela galduac guñean, eguingo eban gureac. Orregaiti diño San Crisostomoc, concienciaren cemaia, menazua, deadarra, deia, eranzuera da ancla angura bat, ta ajngura santua ta ona, pecatuen ondarretic, ta an itozetic gordeten gaituana: ta ichasoan anclac ontzia leguez gaucazana.

4. §.

Baña diferencia andia dago conciencien artean; asco doa bateric bestera. Conciencia batzuc dira irazarriac, senticorrac, mimberaac, estuac, contuzcoac: ta beste batzuc lotiac, illac, nasai zabalac, ardura bagueac, Zapata bat dozunean neurri justu doi estuan; ecin sufrituco dozu barruan arearic chiquiena: baña baldin oñetacoa badago zabal, lecu fracua dauco, oña mindu bague, ez bacarric area, bai ta arrichoac, oialac bere euquiteco.

Diferencia berau dago conciencia onaren ta gaistoaren artean bere. Conciencia onac, justuac ecin sufritu dau pecatu benial bat bere: baña gaistoac, zabalac, nasaiac eztauco mortalacaz bere concurtic. Ascoc, diño San Ambrosioc, aimbeste pactu eguiteaz, pecatuan beti egoteaz, atara ecanduteaz, oituaz, ta atan gogortuaz lo-zorroac arturic egonaz, eztituez euren concienciaco pecatuac sentitzen.

Espiritu Santuac diño: gaistoac, pecatuen oxin ondarrean sartu ezquero, galduten dau sentimentua, eztauco antsiaric, arduraric, bildurric.

Señale ona da pecatuaren zauria llaguea sentitzea: ta señale charra ez sentiotea: diño San Ambrosio berac. Bada sentimentua galdu ezquero, diño Santuac berac, dolorea ill ezquero, araguaia atara eguin ezquero, ta usteldu ezquero, ez da erremedioric, eztago osagarriric, utsac ta alperrac dira medicina sendagai guztia. Au berau da mundu onetan pecatariac equi leian zorigachic andiena, castiguric gogorrena, estaduric peligruzcoena, egoteric gaistoena, pecatuan egonic ez sentitzea. Jangoicoaren arerio izanic ez bildurric euquitea. Alacoac concienciaren ausica guichi enzuten dau, lo guichi orregaiti galduten dau. Baña eztago ez onelacoa alde guztiz quezca bague: danic gaistoenari bere, nosic bein baño ezpada bere, salatuten dau bere conciencia gaistoac. Eta San Juan Crisostomoc diñoan leguez: gura baleu bere concienciac ecin parcatu lei: bere dedarrac, ta saladurac eracusten ditu. Bada San Ambrosioren esatez: conciencia eztagoanean oituric berba eguiten, eztaqui alambere issilic egoten: beti daragoio: beti da iñardun: eta campoan ta aguirian berba eguiten ezpadau bere, baña bai an bere barruan.

Conciencia da beimbere loac artuten eztaben serbitzari bat: catarrotu ta motelduten eztan predicari bat; ta beti onera garoazan guidari zucenguilla bat. Concienciac ezteuscu igues eguiten: beti darraigu; guericeac gorputzari leguez. Eztago iños alperric: errepreñiñoac emoten deuscuz: aguiraca jagocu: ausica ta eranzuten dagocu. Batez bere pecatu eguin ezquero, orduan jaguiten da: orduan atzamarca eguiten dau: orduan dira chilioac, deadarrac, quejac eta minac: orduan emoten ditu otsac, olesac, colperic andienac.

Bada San Crisostomoc diñoanez: celan ordiac ardaoa irunsiten dabenean, eztau sentitzen andic eldu jacan caltea; orduco gozotasunac, edatean artuten daben atseguñiac, itsututen deusalaco adimentua: baña guero moscorra joan jaconean, dazau bere utseguña, falta, ta desonrea. Alan pecatariac pecatu eguiten dabenean eztaacus, eztaza andic eldu jacan calte icaragarria, pecatuaren atseguñiac ilundu dabelaco, itsutu, conortebaguetu dabelaco, ta aimbeste ce ezta orduan gachez gomutetan. Baña guero igaro danean pecatua, jaguiten da conciencia, ta ain biciro ta latzqui salatu ta aserratuten jaco, ce atseguin guztia azturic, ifinten dau pecataria damuz ta naibaguez beteric.

5. §.

San Agustinec diño, iru gauzac ateraten dabela guizona bere echeric, eta dira emazte gaisto oñolaria, itoxura, ta quea: eta onela conciencia gaistoac bere ateretan dabela peccataria bere sosegutic. Andra gaisto ernegaria, itossura edo itoguiña, ta quea dan lecuan eztago gusturic, ez atseguinic, ez baqueric: ez eta conciencia charra daucanen biotzean onic. Peccataria sartuten bada bere barruan, bere consideraciñoan, bertati ango queac ateraco dau campora, azpituco dau tristurac.

Campoan arerioac, pelligruc, arriscuac, persecuciñoac dituana, laster doa echera, segurura, bere burua gordetera. Baña echean dituanac arerioac, naibagueac, contracorrac, perseguillac, itossura, quea, andra gogaicarria, cer eguingo dau? Nora joango da? Non izango dau consueluric? Campoan arerioac, echean guerrea daucanac non idoroco dau baquea? Non? Bere barruco camaran, bere concien-cian, an bear dau guelditu, gorde, consolatu, arindu, gozotu, poztu. Baña baldin bere barruco camaran, eheco barruenean, bere concien-cian bere idoroten badau arerioa, itossura, quea, ta saladurea, cer eguingo dau orduan? Noraco da? Sartu arren bere concien-ciaco barruan, eztau aurquituco baqueric, soseguric. An bertan batuten jaco bere arerioa: ta arerioric andiena, echetarra dana. Arerioaren igues dabillala, topatzen dau bere arerioa, diño San Agustinec. An alde guztietaric esetsi, lotu, ta catibututen dau. Bere burua bere arerio dau; berac ganic ecin igues eguin dau. Ondo diño bada San Agustin berac; eztagoala conciencia gaistoa baño gauza penagarriarioric, arerio gogorrioric. Eada an ez egonic Jangoioric, ecin egon liteque zorionic, baqueric, gosotasunic, consolamenturic, pocic.

Gaissoric, minduric, barrua gaisoric daucan persona bat, poztu liteque dempora labur batean campoco genteen artean; baña guichi alan iraungo dau; bereala barruco gachac esetsifen deutso, triste ta jausia ifinten dau. Alan tristetuten dau peccatuan dagoana bere concien-ciaco barruco arrac, gaisotasunac. Dacusunean peccatari bat, diño San Ambrosioco, dagoanean peccatu eguiten, jan edanetan, solasan, gorputzari nai dituan atseguinac, olgurac, pozcarriac, gozotasunac emoten, usteco dozu an dagoala gloria, paraisua, ase betea, ta eztagoala cer gueiigo deseatu. Baña baldin itanduten badeutsazu, ea celan joacon bere barruan, bere concien-cian, esango deutsu, deunguero dagoala, eztagoala contentu, ezteutsala baqueric emoten

bere concienciac, sepultu atsitu bat baño quirastuago daucala bere barrua. Bada Ysaias Profeta Santuac diñoan leguez: gaistoac ichaso amorratu iraquin bat dirudie: eztabe baqueric, ez soseguric: aimbeste ola, бага, ecach, ta ur corrontac emoten deutse, ce ganez eguiten dau, estu, larri, icara dabil bere artean.

Salomonec diño, gaistoaren conciencia, ta barru aldea burdiaren chirritola leguez dala. Burdi cargatua beti doa chirrinca, bere carga andia ecin jasoric leguez quexaca: alan peccataria bere quejatzten da bere conciencian, bere peccatuen carga pisu astuna ecin jasoric leguez: onec nequetu, azpitu, zapalduten dau; onec bere soñuaz, otsabarraz, errepreñioaz tristetu, mindu, lotsatu, penatuten dau.

Beimbaten Filosofo batec diño Senecac erosi cituan zapata batzuc fiaturic prestatuoric, ta dempora guichi barru zapatariari paguetaco. Eta abiatu zan bere berbea cumpliera epea eldu zanean. Baña aror non bidean enzunic, il zaia, diruac bear cituan zapataguillea, biurtu zan pocic bere diruaz echera, uste izanic orrembestez quitutu cituala: ta euqui cituan diruac beragan dempora baten. Baña bitarte orretan aimbeste erre, jan, estutu, ta salatuten eban bere concienciac, ce, ecin sufrituoric, joan zan bere diruac artuoric zapatari difuntuaren echera: ta an egotzi cituan zapata diruac, ciñoala zapatari beragaz berba eguiten baleban ieguez: *beste guztientzat il bazara bere, oraindiño bici zara niretzat: artu eguizuz bada ceure zapateen diruac, ta ichi eguidazu baquean*. Pagu quitua eguin artean, ez eban baquean ichi bere concienciac: guerra eguin eutsan. Oraingo gentea ezta orren senticorra, ez orren concienciaduna, ez orren beguiratua ta ardurazcoa bacochari berea biurtzeco. Urteac doaz, confesiñoac doaz aurrera, concienciaren cicadai jaramoten ez jaco, dedar eguiten da Pulpituan ta Confesonarioa, *errestituciñoa edo condenaciñoa: ezta parcatuten peccatua, ezpada biurtzen gauza ostua*, baña guichic eguin daroe, ta asco condenetan dira onegaiti.

6. §.

Gaistoa, beste arerioric bague, bere concienciac berac salatuten dau, penatu, estutu, ta gastiguetau dau. Igaro danean atseguña, gustua, contentua, an da bereala concienciaren naibaguea, nequea, atseguin baguetasuna. Becatua, llaga edo sarna atz-eguillea leguez: atz eguitean atseguin artuten da, ta guero min. Alan gelditzen da bada peccatuaren atseguña igaro danean bere, concienciaren mina ta naibaguea. Calentura sucuar andiaz zagozanean, atseguin artzen

dozu ur otsa edateaz, baña guero edan ondoan, gacha gueitric, izaten dozu atseguñaren atsecabea Au da fruta ondo eldu baguearen jateac aguinetan ichiten daben garratz, min samiña.

Presondeguian dagoanari emoizu gura daben guztia jaten ta edaten; eguiozo aldan guztia bera poztuteco. baña ezta beimbere a gaiti osoro poztuten; eztaquialaco ceren beguira dagoan. Bada San Juan Crisostomoc diñoan leguez: Carcelan dagoana eztau ichiten gueroco castiguaren bildurrac atseguin artuten, ez aurrean dituen gauza gozoetan gusturic artzen.

Urcamendira condenaturic dagoana. azcozaz lenagotic penatzen da: urcamendiaz gogoratuten dan guztian icaratuten leguez da. Au berau jazoten jaco pecatuzco conciencia gaistoa.daucan bati. Nos eta asten dan bere gogoa poztuten, lagunacaz solasca, ordu berean gomutetan da bere pecatuz: orduan salatuten dau bere concienciac: alacoz ece, ecin dateque atseguin osoric, consuelu beteric euquitea pecatari batec bere pecatuan dirauan artean.

Onelacoac peligruric eztagoanean bere, uste dau, dagoala. Icusico dozu ascotan, lapur, edo guizon-iltzalle batec asmetan dabenean justicia, bereala bere buruz, iñor bere atzean et[a] bere billa ez ibilli arren, bere concienciac salaturic, igues eguiten dau, ezcutatzen da, bildurtzen da, uste dau bere billa dabiltzela.

Gaistoac uste dau, bere acorduric eztagoanean bere, bera gaiti berba eguiten dabela, bere gaistaqueric esaten dagozala. Gaistoa beti dago sospechan, beti da bildur, beti dago lotsaturic. Gau ilunean bacarric dabillana, peligruric ez izan arren, latz, bildur, izu, icara da. Alan da gaistoa bere, eceren peligruric ez izana gaiti, bere concien[enci]ac, bere barruac salaturic, dago icaraturic, bildurturic, izururic.

Lauoñeco edo charria, beste abereac eguiten eztabena, oraindiño minic artu baga, ucututeaz bereaz asten da irrincica quejatzen. Eta au da, bere urdai guicena baño beste gauzaric, ez ulleric, ez lumaric, ez narruric, ez beste defensaric eztaucalaco: bere izatez ta naturalez da bildur, ta oratuten deusenean, uste dau, ilteco artuten dabela. Onela bada conciencia charra daucanac bere, sentitzen dabenean gach guichi bat, buruco min bat, bildur da il eztidin, bicitzea quendu eztaion Jangoicoac. Bada eztacus beragan ecer balio daben defensaric, ezpada bere bicitza argal ilcorra, ta au galdu ezquero, betico galdua ta condenatua da.

7. §.

Job Santu andiac diño: gaistoac beti dauca bere belarrietan bildurraren soñua, concienciaren latztasuna, ta saladura: baquean danean bere, uste dau, guerran dagoala, arerioac dabiltzala celatan bere billa, bera preso artzeco. Au da mundu onetan bere, beste munducoaz gagera, pecatariaren castigua, bildurtasuna, segurutasun bague beti ibiltea. Castigu onegaz cemaitu; ta menazatu cituan Jangoicoac, bere mandamentuen ausitzalleac, cirautseela: baldin enzuten ezpanozue, nire esanac bete, nire aguinuac contuz gordeten ezpadozue, jaquingo dozue, beste iñoc zuec perseguitu bague, jarraitu bague, peligruric ta arerioric euqui bague, igues eguingo dozueta, bildurrez beteco zareala, baqueric ceuroen barruan beimere izango eztozuela.

Alan eguin jacon icara andi bat Cain gaistoari, Abel anaje ona il ebanean. Abiatu ta asi zan Cain igues eguiten mundua ganic, esaten ebalac: eguinda enea: galdua nas: ez dot iguesic: topetan nabenguztiac ilgo nabe. Cer diñozu Cain? Noren bildurra dozu? Noc ilgo zaitu? Ez Adanec, ez Evac: bada orreec ceure aita ta ama dira; ta beste iñor bere eztago oraindiño munduan. Noren bildur zara bada? Ez besteren, ezpada ceure buruaren, ceure concienciaren baño. Conciencia bera beste arerioric bague, da asco, bildur icara andiaz ibilteco.

Adanec pecatu eguin ebanean, ta asmau ebanean Jangoicoac deitu gura eutsala, igues eguin eban, gorde ta escutatu zan. Eta cegaiti ori? Ete equian cer gura eutsan Jangoicoac? Bequian, diño San Agustinec. Eta nondic equian? Bere concienciac adirazoric. Ez cucan beste testiguric, ez beste salatzalleric, bere conciencia baxen: baña ori eban asco. Eta alan berac bere buruz ta berez bere utseguña ezagaturic, ta errudun zala jaquinic, iguesbidea billatu eban.

Agaiti diño San Isidoro Obispo ta Dotore andiac:: persona erruduna, faltatsua eztago beimere seguru; bada bere concienciaren cicadac, aculluac beti darabil colpeca. Onen ganean diño Sñ Ambrosioc: eztot idoroten iñoc condenatu ebalac Juaas Jesu Cristoren Saltzalle traidore gaistoac; ez Pilatosec, ez erriac, ez bestec: baña gaistoagotzat idoroten dot, berac bere burua condenatu ebalac. Bada sententia guztien ganeco sententia, beste guztia igaro ta aztuten

dituana, da, norberac bere buruari emoten deutsana, bere concien-
ciac benzaturic ta condenaturic.

Eta emen da agüiri, eztala antsi, eztala importa, beste iñoc ez jaquitea zure utseguite ta pecatua, baldin ceuc badaquizu; conciencia bera da testiguric asco. Ezta arentzat lecu issilic, ezcaturic, estalduric. Bada Senecac diñolez: ce probechu da gordetea, ezcutatzea, genteen beguietarie igues eguitea? Conciencia onac aguirian ta guztien aurrean ta beguietan ibilli gura dau: seguru ta fidaturic dago an bere. Baña ccnciencia gaistoac estau iñon bere segurantzaric idoroten, ez echean, ez campoan, ez bacarric dagoanean, ez besteen laguntzan dagoanean. Zure obrac; eguitecoac onac badira, zucenac, eta prestuac, jaquin beguiez guztiac: baña gaisto oquerrac badira, desonracoac ta desonragarriac badira, cer doa bestec ez jaquitean, baldin ceuc badaquizuz? Ceure burua, ceure conciencia da testiguric seguruena, artezena, eguiazcoena. Beste guztiac uts eguina gaiti, ac ecin uts eguin lei, ecin engaña diteque: zucen esango dau daquiana: artez eta leguez salatuco dau.

Onegaiti diño Seneca berac: ceure buruaren bildur gueiago izango dozula, beste zure pecatuac daquizarena baño: besteetarie igues eguin ciñeique, baña ez ceu ganic. Cerren pecatua bera da, bere buruarentzat pena ta castigu. Job santuari jazo jacazan calte, galdute, zorigach guztietan, bat edo batec igues eguiten eban abisetaco, ta barriren baten contua berari emotera. Alan igues eguiten dau bada pecatariagan bere concienziac, ta concienziaren mandatariac, barriac ecartera, abisetaco, ta esateco, ceimbat calte etorri jacazan, ta ceimbat on galdu daben, pecatu eguiteaz.

8. §.

Concienciac oficio asco ditu, bera da alcate, bera da testigu, bera da salatzalle, bera da defensaria. Eta ain da fina ta eguiatia, ce berac milla testigutzat balio dau. Ain da arteza, ciurra, justua, leiala, ce ecin mundu guztiac irabaci, nastu, guzurtu, engañatu, ta ez beste aldera itzuli lei. Eztago diruric, ez faboreric, ez empeñuric, ez interesic, ez bitartecoric, ez adisquideric, conciencia bere eguiatic macurtu, oquertuco dabenic.

Onen ganean beti leguez ederto berba eguiten dau San Juan Crisostomoren urrezco miñac, diñoala: munduco tribunalac, justiciac nastuten dira: testiguac ucatuten dabe: escribauac irabazten dabe: alcatea diruz itsututen da: justiciacoac, letraduac gobernetan

dira mesedeacaz, interesaz, escupecoaz: eta uste dozunean euracaz ondo zagozala, orduan zagoz euretaric camporaturic: uste dozunean irabacico dozula, galduten dozu. Baña concienciaren Tribunalean; audiencian, adizainean ezta alango bidebageric eguiten; zuden dabil guztia: eztago oqueric, uts eguiteric, erracuntzaric, engañuric. Bada beste guztiac uts eguin arren, bere favore ta aldera emon arren, concienciac berac autortuten dau erruduna culpante dala: concienciac berac bere burua salatuten dau, ta bai bere contra sententia emon bere.

Campoan eguin leiz milla trampa. ta engañu ta probantza eguiaren contracoac: errudunac esan lei erruric eztaucala, ucatu lei eguia, ta esan alaco gauza gaistoric eguin eztabela: guztia dala guzurra, falsa, embustea; baña an bere barruan bere conciencia beti eguiaren egongo da. Testiguac uts eguin lei, ta guzurra esan, baña ez concienciac. Oni itandu eiozu, onegaz berba eguizu, beragaz itundu zaite, ta beronec esango deutsu nor zarean: emen espillu baten leguez ceure burua icusico dozu: etzaitu engañatu, ta ez zuc bera bere.

Gachen bat artzen zaituanean, an da bereala zure conciencia; eta bici guztian eguin dozuzan pecatu guztiac dacartzuz gogora; guztiac di tu presente aurrean. Bai ta esango deutsu ceimbat calte etorri jatzuzan eurac eguitea gaiti. Onela Joseran anajeac Egitora joan cirianean, ta ango estura andian icusi cirianean, bertati gomutatu cirian oguei urte lenago eguin eben pecatuaz: ta alcarri cirautsen: ondo merecituric doguz gach guztioc, justu da, errazoia da, gueiago bere sufrietea, eguin guenduan pecatu esquerguea gaiti gueure anajea salduric.

Gogortade andia, billauqueria dollor prestueza, traiciño ezaina eguin guenduan gueure anajeaz. Berein erregu eguin euscun: berein negar eguin cituan: euroc cirian asco biotzic gogorrena ausi [samurtu], ta bigunduteco; baña gureac etzirian bigundu, etzirian erruquitu, ezquenduan enzun: saldu guenduan gure anaje maitea. Agaiti gabilz bada gu bere emen Egiton estuturic, salaturic, naibagueturic, ta arriscu andian. Onelan cirautsen altar batac besteari: onela salatuten cituan euren concienciac.

Eta guztiz bere Ruben anaje nagusiac eguin eutseen besteai cargu andia, esaten eutseela: ezneutsuen nic orduan esaten, etzen-guiela orrelaco gogortaderic, orrelaco pecaturic, ez traiciñoric anaje gaztearen contra? etzenguiela saldu? Etzenduen enzun gura: orra bada non dozuen orain zuc bere ceuroen mercedua, ceuroen orde, castigua, ta paga. A pecatu a gaiti etorri gara onetara: a eldu ta

etorri jacu gueure ganera. Ocasiaño eldu zan ordu berean, jaquizan anaje oneen conciencia, an aguertu zan, ez eban faltatu, salatu cituen, arpeguien emon eutseen euren gaistaqueriaz. Eta ori, San Juan Crisostomoc diñolez, iñoc orretara beartu бага, conciencia berac bere borondatez aguertu, atera, camporatu, ta autortu eban aimbeste urtean estalduric, ezcutaturic, issilic euqui eben pecatua.

Au da concienciaren officioa, aztua gomuterazoten dau: dempora lucea igaro arren castiguetan dau, min ta naibaguea emoten dau: eta eragoten dau len baño gueiago, gueroco lucementuetan ibilli бага, bide on baten jarri gaitela. Bai ta dirauscu, au eguin arteraño, ezteuscula baquean ichico, ta ezgaitu ichiten bere.

Aror bada non conciencia berac eguiten deuscun guerrea gaiti; ta eche barruan dagoan queric, itossuraric, ta pejea gaiti, bereala gaur ganic bear dogun, guerora beguira ezon bague, abiatu quentzera gueure concienciatic pecatu, erru, ta utseguite guztiac: ta onela guelditu baquean, soseguan, segurutasunean.

42 BURUA

Guerotic perora ibilteac galduten dau conciencia onaren baquea, ta sosegua.

1. §.

Gauza jaquiña, segurua, arguia, ta gueure beguiz dacusguna da, conciencia gaistoaren cicadac, aculluac, deadarrac, quisquetadac, aserre, guerra, otsac, eta colpeac, colpe gogorrac direala: ta alaco conciencia charra daucanac, gusturic, atseguinic, baqueric, poz gozo oso beteric ecin euqui leiala, alan dirauan bitartean. Baña bai ta gauza jaquiña, arguia, ta dacusguna da, conciencia onaren baquea ta sosegua gauza gozo consolagarri atseguinezcoa dala. Eta celan mundu onetaco infernua conciencia gaistoa dan: alan mundu onetaco gloria conciencia ona da.

Gozotasun espiritualera, arimaco pozara, combidatu gura zaituet gaurco egunean, neure anaje maiteac, diño San Agustinec. Eta pozcaria, gozorotasun olgura atseguintasun au eztacarde, eztabe emoten ez munduco onrac, ez aberastasunac, ez seme alabadun izateac, ez gorputzeco osasunac bere. Cec emoten dau bada? Concienciaren garbitasunac, pecatu bague, ta Jangoicoaren gracian

egoteac. Onec dacar eguiazco poza: onec min guztietaric osatuten dau arimea: onec atera, camporatu, ta quenduten dau conc[i]enci]an dagoan arra, tristurea, ta arancea.

San Ambrosioci diño: obra eguite gaistoan idoroten dan leguez tristura, naibaguea: alan eguite onean, ta ondutean arqituten da poza, consuelua, atseguña. Gura dozu, diño, ez beimbere egon triste? Ondu eguizu ceure bicitza gaistoa: gorde eguizu conciencia garbi: arima garbia beti dago pocic, eztau sentitzen campotic jatorcon tristura, ta penea. Bicitza onac beragaz dau beti olgura, poza, alegrancia, gozotasuna. Agaiti ciñoan San Pablo Apostoluac: ez ebillala iñosbere triste: triste leguei bai, baña beti pocic. Apostolu miragarri au beti ebillan nequez inguraturic, perseguituric, arerioac beguitan arturic: ocasiño ta bideric asco emoten eutsen triste egoteco; baña oneec guztioac conciencia onaren pozac arindu, gozotu, deseguiten cituan, eguzquiac lañoa leguez.

2. §.

Gaistoac guzurrez ta azalez dira alegreac, eta eguiaz triste: onac barriz contrara; eguiaz dira alegreac pozac; ta guzurrez tristeac. Benetan ta eguiaz esateco, oneec dauque alegrantiaren icena, ta izana: eta gaistoac icena bai, baña ez izatea. Gure poz ta atseguin guztiac minduteco, ta gozoa garraztuteco, asco da conciencia gaistoa: ta bai gure neque pena, naibague, ta garratztasun guztiac gozotuteco conciencia ona.

San Agustiñec diño: dagoanean guizon bat tristuraz, atsecabez, minez beteric, baldin bere barruan ezpadauca llagaric, aranzaric, bere conciencia garbi ta sendo badauca, ara laster juaten da, an Jangoicoa topetan dau, ta onegaz batera idoroten ditu on guztiac, consuelua, ta baquea. Arotz zulguñiac zula edo ol bat landuten dabenean, aurqitu arren gane aldean azalean cerbait galduric, ustelduric, brintzaturic; eztau orregaiti arduraric, baldin biotza, barru aldea sendoa, osoa, ona, fina badago. Guizonaren azala, gane aldea, gorputza da: barrua, mamiña, biotza, conciencia da: au ondo badago, ez da ganecoaz campocoaz arduraric, antsiaric, conuric, barruco conciencia bearrena dalaco.

Onegaiti diño San Ambrosioci: ezta uste izan bear bat dagoala poz ta contentuz beteric, campotic dirudiana gaiti, ez bere ondasun, aberastasun, jan edan andiac gaiti: baña orduan esan lei bere gogora agoala, pocic, ta gozaldi oso betean, baldin bere conciencia badago

garbi, ondo, sendo, pecatu baga. Espiritu santuac diño Proberbioetan, danic gauza charrenac, munduco goraberac, ta jazoerac eztabela justua tristetuco: baña gaistoac beteco direala zorigachez, gaistaqueriz, ta naibaguez.

Elessa Ama santeac diño: atsecabeac, persecuciñoac calteric eguingo ezteütsala, peccaturic papere eztaucanarí. Ceure peccatuac, eta gaistaqueriac eguiten deusce guerra, ta calte: onec tristetuten zaitu. Quendu eguizuz oneec, ta egongo zara pocic: larga eizuz oneec, ta bicico zara baquean, pocic, ta ceure gogora. Alan diño David Erregue Santuac: baque aundia dau conciencia onac, Jangoicoaren aguindu santuac gordeten dítuanac. San Ambrosioc diño: cer da ondo ta justoro bicitea, ezpada baquean ta soseguan bicitea? Esan gura dau: conciencia ona equitea, ta baquean bicitea, guztia dala bat.

Justuac campotic guerra, ta naibaguea equi arren: barruan beti dau baquea: beragaz dau onelangoac munduan equi al leian gloria ta atseguña. Alacoac ez dau arduraric munduco esa mesac gaiti. Testimonio guzurrezco bat, gauza char bat ereguiten deutseñean; batac eta besteac aotan artuten dabenean, tratu gaistoa emoten deutseñean; laster doa bere concienciara: eta icusiric ez dabela an alaco jaso deuten faltaric, pqztuten da, consoletan da, sendotu ta berotuten da. Errazoiac diño San Ambrosioc: utseguiteric, oquerric, faltaric eztaucala daquien personeac, eztabela jaramoten besteen deunguero esateari; ta ez pensatu bere, besteen guzurrac beraren eguiac baño indar gueiango daucala.

Esan, ta eguiten doguzan gauza guztietan, diño Sn. Gregorioc, beguiratu bear deusagu gure concienciari, ta onec eracutsi, adirazo, aguertu, ta esaten deuscunaz contu equi, ta ez gentearen esa me sacaz, ondo edo donguero, zucen edo oquer diñoanaz. Bada San Agustinec diñoan leguez, conciencia gaísto, oquerra, gaisotua eztau osatuten besteren alanbanzac: eta conciencia ona, sendoa, garbia, eztau gaisotuco, loituco, ezainduco bestearen deunguero esateac: beti izango da, dana.

3. §.

Batec edo batec esango dau, ori alan da, eguia da; baña damu artuten dot, besteac esateaz nigan eztagoan erruric, peccaturic, oquerric: eta bai batzuetan daucadana bere aguertuaz, zabalduaz, aotan artzeac. Sinisten dot damu artuten dozula: baña paciencia bear dozu. Bada besteren miñac, ta esanac ecin lotu ciñeiz, eztagoz

zure escuan. Larga eguizuz oneec, gaistoac badira; ta on prestuen esanaz, ta ceure concienciaz contu euquí eguizu. Bada San Bernardoc diñolez: jaquitea zuc gente gaistoen aotan zabiltzala, da asco, gente onen alderaco fama onean egotea, conciencia onaren testigantzaz.

Ecerbereg eztau alan arinduten, sendatuten, gozotuten, gente gaistoac gu gaiti deunguero esanic emoten deuscuen pena, damua, mina, ta naibaguea, celan icusteac ta jaquiteac, ez dogula erruric: eta gente prestu onraduac bere eztabela uste. ez sinisten gu gaiti alaco gaistaqueriaric, orbanic, faltaric, ust eguiteric, erruric. Mundu guztiac zu gaiti deunguero badiño bere, baldin gente prestuac ondo badiño zu gaiti, ta concienciac salatuten ezpazaitu, eguizu lo ardura бага, etzaita antsiatu estutu, gaistoen cer esana gaiti. Poztu zaitte bai, atseguin artu eguizu, consola zaitte, bada orretan da agui, etzareala aec leguez.

Egui au esagutu eban ondo Antitenes Filosofoac. Onec enzun eban presona gaisto batzuc alabátu ta andizcatuten ebeela, esan eban tristura andiaz: a ene jaíncoac, cer eguin ete dot nic? Cetan uts eguin ete dot? Bildur nar cerbaiten uts eguin ete dodan, len danic gāstotu ete nasan. Bada gente gaisto batzuc: len ni gaiti donguero berba eguiten eben batzuc, orain ondo diño nigaiti. Señale charra da au. Bada alacoac eztabe ondo berba eguiten, ezpada gaistoac gaiti, gaistaqueriac gaiti, eurac leguez bici direanac gaiti.

Onela ciñoan Filosofo onec, gaistoen condiciñoa ezaguturic. Gueldi bitez bada, ta begoz orrelacoac orrela: ez eguezu jaramon, ez aetara bururic biurto, ez aei beguiratu, ez aecaz conturic ez arduraric equi. Consola zaitte, poztu zaitte ceure conciencia garbiaz. Alan eguiten eban San Pablo Apostoloac, ciñoanean: au da mundu onetan gure gloria, ta atseguña, conciencia garbi equitea, barru onetan erruric, saladureric ez idorotea.

Esan baleu leguez: batzuen contentua ta gloria dago, aberatzac, ondasundunac izatean; errenta andiac, eche ederrac, diru asco equitean; andiquiacaz lagundutean; jan edanean; desonesqueria, ta lurreco atseguñetan demporea igarotean: baña ez gurea, diño San Pablo. Guc eztoqu orreecaz conturic, ezpada concienciaz ta barruac contentetan gara.

Conciencia ona, diño San Ambrosioc, bere ondo eguiñaz, berac bere barruan ta bere artean idoroten daben sariac, da contentu; onec dericho asco; eztabil besteren billa; eztau besteric gura. Bada San Ambrosio berac diñoan leguez: ce frutu dago, conciencia onaren

garbitasuna baño gozoagoric? Ce jateco dago gustoso zalegarriagoric, nola jaquitea Jangoicoaren beguietan ondo dagoala; erruric eztaucala bere ustez? Eztago conciencia on, garbi, inocente bat baño gauza gozo, doatsu, zorionecoagoric, diro San Gregorioc: ez dau eceren bildurric. Irudituten jaco alacoari, bere conciencia ona dala gaztelu ta torre seguru bat: eta berac besteri eguiten ezteutsana, berari bere bestec eguingo ezteutsala.

Baña conciencia gaisto, maliciaduna, citel, fede gaistocoaz dabilana, beti dago nequez beteric, beti gogo charraz, irudicor, atzera, bildurri, sosegu baga: bada celan daucan bere biotza edenduric, gaisto, ta oquer, uste dau, besteac bere alan direala. Eta berac deunguero eguin, ta deunguero juzgatzen dituan leguez besteac, alan uste dau, ta bildur da, beste orrembeste berari eguin eztaioen: moneda berean pagatu eztaioen; berac besteac neurtuten dituan neurriaz, bera neurtu eztaien.

4. §.

Bias Filosofoari, itandu eutseen egun baten, ea ete cegoan munduan eceren bildurric ez eucanic? Eta eranzun eban, baïetz: ta ori zala conciencia ona. Conciencia onac ez dau eceren ez iñoren bildurric; ta ez beragan icararic, quezcaric. Onegaiti Jesus gure Salbaguille maiteac itandu eutseen Fariseo ta Escriba bere arerioai, bildur bague ta azartasun librez: noc zuetaric eguin leit niri cargu pecaturen bategaz? Noc salatu, topatu, idoroco dau nigan faltaric? Noc esan lei, pecatuan nagoala? Fadaquizeu, esan eidazue.

Cer diñozu, Jangoicoaren semea? Celan ori itanduten deutzazu ceure arerioric andienai? zure contra berba eguiteco ocasino ta bide billa dabilztenai? Celan bildur etzara zure arerio malsin gaistoac zure contra emongo dabela, ta eguin ez, ta eguin ecin cenduanaz arjeguian lotsa bague emon eztaizuen? Ez dot bildurric diño Jesussec. Eztot ecertan uts eguin: eztaucat ecertan faltaric: conciencia garbi ta ona daucat. Onec sendotu, animatu, segurututen nau, bildur bague ifinten nau. Gura bozu egon bildur baga: egon zaite conciencia garbiaz; ta munduan danic etzaitu bildurtuco; eztozu arerioen arduraric euquico.

Baña contrara conciencia gaistoac: bada pel gruric, arriscuric, laprastgarriric, jausteco ocasñoric eztagoanean bere, uste dau peligrua dagoala: onac barriz peligruric dagoanean bere, bere burua segurutzat dauco, animetan da orduan, bere: beste guztiac deses-

peratu arren, berac ez. Susana legue zarreco andra prestua, garbia, onesta, bere senarra ez zan beste bategaz pecatu eguin ebalá falsiaz salaturic, ta arrica iltera eroianean; galdutzat eucan mundu guztiac. Baña berac esperanza andia eucan Jangoicoagan. Bada ez eucan erruric, ta bere errubaguetasunac, bere conciencia onac ematen eutsan segurutasuna. Eta alan milagroz aguerturic eregui eutsen guzurrezco testimonioa, libratu zan.

San Juan Evangelisteac diño: baldin gure concienciac salatuten ezipagaitu, esperanza dogu, fidancia, icharomena gueure Jangoicoagan. Eta andic Sⁿ. Pabloc bere Timoteo bere icasleari escribidu eutsan cartan, ifini eban esperanzaren lecuan conciencia ona. Adirazotea gaiti, conciencia onaren izatea, ta esperanzarena, guztia dala bat. Bada San Agustinec diño.: conciencia ona daucanac, esperanza bere euquico dau. Eta cer, conciencia gaisto charra daucanac ez ete dau esperanzaric? Bai: baucó esperancea, baña ez esperanza eguiazcoa, bicia, fina: ezipada esperanza utsa, alpe-rra, illa.

Bada dirían leguez bi fede modu, bata bicia, bestea illa: alan dira esperanza bi: pecatuan dagoanaren esperancea, da esperanza utsa, illa, on guichicoa. Conciencia gaistoac oztu, moteldu, epeldu, ilten dau gogoá: baña conciencia onac poztu, bizcortu, aizartu, sendotu, ta esperantza emoten dau. Guizon bati ceure bicitza guztian gorrotoa eracusi badeutsazu; ta beti bere contra, ta berari gach eguiten ibilli bazara; ce esperanza equi ciñei, berac serbituco zaituala, aren bearra dozunean? Eguiaz ez asco. Eta iñoc esan arren, eztala orretaco guizona, prestua dala, ona dala, serbituco zaituala, beragaz balia zaituala: eta zuc ari deunguero eguin arren, ac orri beguiratu bague, ondo eranzun ta eguingo deutsula zuri: eztozu sinisten, cerren zure concienciac atzeratuten zaitu: onec gogoá oztu ilten deutsu, esperanza galdu eraguiten deutsu.

Baña beste guizon bat beti maite izan badozu, beti serbitu badozu, beti bere fabore ta aldera eracusi bazara, orduan icharoten dozu, berac bere zu serbitu, lagunduco zaituala, bere bearra dozunean. Eta iñoc esan agaiti ezetz, ezteutsula lagunduco, eztozu sinisten. Bada a gan dozun confianza, amorio, adisquidetasunac, ta zuc berari eguin deutzazuzan mesedeac, animetan zaitue, beragaz baliatutera.

Auxe berau jazoten jaco concienciarí Jangoicoaz. Conciencia onac esperanza andia dau beragan: baña gaistoac guichi, edo baperez. Eta ezta miraritzeco ez euquitea bere; beintzat esperanza fina,

leiala, oerbait balio dabena. Berac bere lenago Jangoicoari jaramon ezteutsalaco, azturic euqui dabelaco, amore guichi eracusi deutsalaco, bildur da enzungo ezteutsala.

5. §.

Cristiñau eguiazcoa danac, batean ezpada bestean, nosic bein baño ezpada bere beguiratu ta bisitetan dau bere conciencia. Eta pecatuan dagoanean irudituten jaco, dagoala ilumpean, ta an barruan daucala oropilla, matasa nasta, cargar edo zama astun bat. Baña pecatu bague dagoanean, idoroten dau bere burua garbi, argui, pocic, libre, atseguinduric.

Ondo confesaturic echera biurtzen danean, irudituten jaco, carga sorta andi bat bera ganic bota dabela: poz arren paz, consolaturic, arinduric, gosoturic gueldituten da. Eta errazoiiaz alan uste dau. Bada cer da munduan gauza consolagarriagoric, icustea baño bere arimea garbituric, Jangoicoaz adisquideturic, ta ondo confesaturic? Graciazco estaduan dagoanac birdur guichi dauco eriotzeaz.

Conciencia ona, esperanza andiz betea, bildurtasun baguea, eguiazco pozaren jabea baño, ce gauza oberic euqui lei batec munduan? Itsutasun aundia da ceruco gloriaz contu guichi euquitea. Baña ezta guichiago, ain contu guichi euquitea conciencia onaz, izanic au mundu onetaco gloria, poza, ta atseguina. Beste munduco glorian sinísten dogu, baña orainguiño icusi eztogu: baña mundu onetacoa, conciencia onaren baquea, consuelua, sosegua, nosic bein, pecatu bague gagozanean, icusi ta probatzen dogu. Ta orrez guztiaz zorion au, beste asco leguez, galdutera largatzen dogu.

Conciencia onaren baquea baño beste sari paguric ezpaleuca bere birtuteac, bicitza onac, orí berori gaiti bear genduque, len bait len, guerora icharon бага, guerotic guerora ibilli бага, orainganic asi bicitza santu garbi bat egúiten. Urduan gutaric bacochori esan leigüe Salomonec diñoana: lo bazagoz bere, etzara bildur izango, seguru egongo zara, lo gozoa eguingo dozu.

(Jarraituco da)